

# De uniformen en onderscheidingstekenen van het reservekader en reserveofficieren omstreeks 1900

Omstreeks 1900 was de reserveofficier nog een vrij zeldzame verschijning in het Nederlandse leger.

De mogelijkheid om deze rang te bereiken was dan ook eerst kort daarvoor geschapen, n.l. bij de Wet op de reserve voor de landmacht van 2 Mei 1897.

De toenmalige minister van oorlog, Luitenant-generaal C. D. H. Schneider, hoopte, dat hierdoor de animo om te dienen bij de meer ontwikkelde - en beter gesitueerde - dienstplichtigen zou toenemen.

Het resultaat was echter teleurstellend. Slechts 4 van alle dienstplichtigen waren in 1897 bereid om de opleiding tot reserveofficier te volgen.

Eerst na de aanneming van de Wet op de persoonlijke dienstplicht van 22 Juli 1899, waarbij het onmogelijk werd om een ander, tegen vergoeding, voor zich 'vrijwillig' te laten dienen, nam het aantal gegadigden langzaam toe.

Toch komen in de Naam- en Ranglijst der officieren, enz. van 1900 slechts 35 reserveofficieren van de infanterie en 1, zegge één, van de cavalerie voor.

De opleiding vond aanvankelijk plaats bij de korpsen. Pas toen in het jaar 1909 het aantal aspirant-reserveofficieren bij de infanterie was opgelopen tot ongeveer 70, werd besloten om de opleiding te concentreren in een Militaire Schoolcompagnie, die ondergebracht werd bij het 6e Regiment Infanterie.

In 1912 kreeg deze de naam van 1e School voor Verlof officieren, terwijl een 2e School opgericht werd bij het 2e Regiment Infanterie te Maastricht en het volgende jaar een 3e bij het 6e Regiment Infanterie te Breda.

Bij het Wapen der Artillerie werd eerst in 1910 een cursus voor het reservekader der Bereden Artillerie opgericht, die in 1918 omgedoopt werd tot School voor Verlofsofficieren der Bereden Artillerie. In 1912 volgde de oprichting van een school bij de Vesting- Artillerie, die in 1927 de naam kreeg van School voor Verlofsofficieren der Onbereden Artillerie.

Bij de cavalerie kwam het pas in 1919 tot oprichting van een school voor verlofsofficieren.

## *Uniformen en onderscheidingstekenen*

### *A. Reservekader*

De eerste uniformvoorschriften waren opgenomen in het K.B. van 21 Mei 1897 no 44, waarbij tot de definitieve oprichting van een reservekader werd besloten. Zij beperkten zich echter tot die voor de aspirant-reserveofficieren van de infanterie.

In de 'BESCHRIJVING VAN DE UNIFORMEN VAN DE LANDMACHT' van 1900 zijn de voorschriften uitgebreid tot voor alle Wapens.

Zij komen op het volgende neer:

De kader-reservisten beneden de rang van vaandrig of kornet dragen de uniform van het korps, waarbij zij zijn aangenomen.

Als onderscheidingsteken is de kraag van de korte jas, attila of dolman, benevens die van het mouwvest of stalbuis, aan weerszijden voorzien van een lis, ter breedte van 3 cm en ca 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub> cm lang. Deze is bij de infanterie en artillerie van oranje, bij de cavalerie van witte zijde.

De vaandrags en kornetten waren gekleed als de adjudanten-onderofficier, maar met dit onderscheid, dat de gebombeerde ronde plaatjes op de kraag hier vervangen waren door lissen als voor de andere kader-reservisten doch van gouden galon bij de infanterie en artillerie en van zilveren galon bij de cavalerie . . .

Bij de Rijdende Artillerie kwamen hierbij de platte tressen aan de voor- en aan de bovenzijde van de kraag van de dolman en bij de Grenadiers en Jagers de kemelsgaren galon op de kraag van de korte jas te vervallen.

De kraag van de overjas, van de kapotjas en van de mantel van de aspirant-reserve-officieren beneden de rang van vaandrig of kornet, was voorzien van een bies van de uitmonsteringskleur van de uniform.

Bij het 1e en 2e Regiment Huzaren was deze bies van donkerblauw laken.

De vaandrags en kornetten droegen op de kraag van de overkleding, net als de adjudanten-onderofficier een onderscheidingsteken, bestaande uit twee lissen, lang 6 cm en met een breedte van 1 cm. In het midden, tussen de lissen een glad, gebombeerd metalen knoopje met een middellijn van 1 cm.

Hier was alles in de tegengestelde kleur van het metaal. Dat betekende, dat voor de vaandrags en voor de kornetten van de artillerie de lissen van zilvergalon en het knoopje goudkleurig waren, terwijl voor de kornetten bij de cavalerie het galon van de lissen goud en het knoopje van wit metaal was. Niet erg consequent t.o.v. de onderscheidingstekens op de korte jas, tuniek en attila, maar de behoefte om toch vooral een onderscheid te geven t.o.v. de beroeps-militairen was blijkbaar groter dan het gevoel voor stijl.

Zo was het eigenlijk ook weinig stijlvol, dat het galon bij alle korpsen in het midden, in de lengte, een streepje van blauwe zijde had en niet van zijde in de uitmonsteringskleur. Toen in 1902 de tuniek ingevoerd werd, kreeg men bij de infanterie moeilijkheden met de regimentscijfers, die op de kraag gedragen moesten worden.

Officieel moesten de lissen van het reservekader-personeel achter de regimentnummers worden aangebracht, terwijl de lissen dan zoveel korter gemaakt moesten worden als de door de regimentnummers ingenomen plaats bedroeg. In de praktijk zag men echter vaak, dat het stukje blauw laken met het regimentnummer over de lis werd bevestigd, hetgeen weinig fraai stond.

Ook bij de artillerie bestond het gevaar voor deze fout toen in 1906 bij dit wapen de tuniek voor kleine tenue ingevoerd werd.

Bij de Grenadiers en Jagers bezorgde de invoering van de tuniek moeilijkheden voor de vaandrags. Hier werden de granaten en hoorns achter de gouden lissen geplaatst, waardoor zij ongeveer achter in de nek terecht kwamen, hetgeen helemaal afschuwelijk stond. Terecht wekte dit de ergernis op van uniform-deskundigen, zoals de kolonel Ten Raa en de schilder Hoyneck van Papendrecht.

### *Reserve-officieren*

De reserve-officieren waren gekleed als de beroeps-officieren, behoudens de volgende verschillen in de onderscheidingstekenen.

De torsaden van de kokarde-pompon, de bal, de lis en de knoop van de hoofddeksels waren goud of zilver of van verguld of verzilverd metaal, doch in de tegengestelde kleur van het metaal. Dat betekende dus, dat deze onderdelen van de uniform bij de infanterie en artillerie van zilver en die bij de cavalerie van goud waren.

Voorts waren de granaten, hoorns en regimentsnummers op de schouderbedekkingen bij de infanterie van zilver. De granaten en hoorns op de kragen van de tuniek bij de reserve-officieren van de Grenadiers en Jagers waren in zilver in plaats van goud geborduurd. Bij de cavalerie waren de schouderpassanten op de attila van de reserve-officieren met gouddraad doorwerkt, terwijl bij de artillerie de schouderpassanten van dooreengevlochten gouden en zilveren koord waren.

Bij de Rijdende Artillerie was de knevel voor het vastmaken van het vangsnoer van zilverdraad. In 1905 werd ook de pelsknoop van zilverdraad voorgeschreven.

De invoering van de tuniek bracht met zich mede, dat op de schouderbedekkingen van de reserve-officieren de granaten, hoorns en regimentsnummers bij de infanterie; de gekruiste kanonnen en kroon bij de artillerie en de helmen bij de genie in zilver geborduurd moesten zijn.

Ten slotte kwam er in 1910 nog een bijzondere bepaling t.a.v. de kleding van de reserve-officieren bij de Generale Staf, n.l. de passanten op de schouders van de attila moesten doorwerkt zijn met zilverdraad.

Aan officieren, die vóór hun benoeming tot reserve-officier van de Generale Staf tot het leger hier te lande behoord hadden, werd vergund de uniform van de reserve-officieren van het wapen, waarvan zij afkomstig waren, te dragen.

Als bijzonder onderscheidingsteken droegen zij op de rechter ondermouw van de kortejas, tuniek of attila een tres van gouddraad, breed ongeveer 3 mm, en wel op 1 cm boven en evenwijdig aan de opslag; op de attila op 1 cm onder en evenwijdig aan het koord.